

«Οἱ ἱερεῖς εἰκόνες τῶν Ναῶν μας τιμοῦν τὸν Θεὸ ἢ τὸν
ἄνθρωπο ;»

ΟΜΙΛΙΑ ΣΤΟΝ Β' ΚΑΤΑΝΥΚΤΙΚΟ ΕΣΠΕΡΙΝΟ

Ι. Ν. Ἀγίου Ἐλευθερίου Ἀλεξανδρουπόλεως

01.03.2026

Σεβασμιώτατε πάτερ και δέσποτα, σεβαστοί πατέρες, αγαπητοί αδελφοί,

Η ενότητα της Εκκλησίας είναι πάνω από τα Δόγματά Της. Αυτό είπατε Σεβασμιώτατε στον πρώτο Κατανυκτικό Εσπερινό κατά τη διάρκεια του, πλήρους Πνεύματος, Κατηχητικού λόγου σας. Η Εκκλησία αναγκάστηκε να Δογματίσει για να διατηρήσει την ενότητά της σε κάθε δυσκολία που προσπάθησε να την διασαλεύσει. Την ενότητα για την οποία ο Χριστός στην Αρχιερατική Του Προσευχή τόσο πολύ παρακάλεσε τον Πατέρα¹.

Η προάσπιση της ενότητας στην Εκκλησία μέσω των Δογμάτων και των Κανόνων δεν την περιορίζει απλώς σε οργανωτική ενότητα. Ίσα ίσα που έρχεται και ολοκληρώνει την ομοφροσύνη στην πίστη και στην αγάπη και την καθιστά πνευματική ενότητα γι' αυτό και είναι πλήρης Χάριτος και Αληθείας.

Γι' αυτό και κατά την μακρά περίοδο της εικονομαχίας η Εκκλησία αναγκάζεται και πάλι να συγκαλέσει Οικουμενική Σύνοδο προκειμένου να βάλει τέλος στο πρόβλημα της Εικονομαχίας. Συγκαλείται, για δεύτερη φορά στην Νίκαια της Βιθυνίας, η 7^η Οικουμενική Σύνοδος το έτος 787 έπειτα από 61 χρόνια διχασμού της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Εκεί αποκαθίσταται επίσημα η τιμή των εικόνων όμως το πρόβλημα δεν λύνεται καθώς αλλάζει η πολιτική πραγματικότητα και η Εκκλησία μπαίνει στην δεύτερη φάση της Εικονομαχίας. Τελικά η οριστική πλέον αποκατάσταση των εικόνων έρχεται το έτος 843, δηλαδή 117 χρόνια μετά το πρώτο ξέσπασμα της Εικονομαχίας. Από τότε οι αποφάσεις της 7^{ης} Οικουμενικής Συνόδου θεωρούνται οριστικές και αμετάκλητες.

¹ «ἵνα πάντες ἐν ᾧσιν» Ιω. 17, 21.

Για να εξετάσουμε όμως το θέμα της απεικόνισης του θείου χρειάζεται να ανατρέξουμε στα Πρακτικά των Αγίων Πατέρων της Συνόδου αυτής. Οι Πατέρες μας παραδίδουν πως όπως υπάρχει ο Τίμιος Σταυρός, έτσι πρέπει να υπάρχουν και οι ιερές εικόνες του Χριστού, της Παναγίας, των Αγγέλων και όλων των Αγίων και μπορούν να τοποθετούνται στους Ναούς, στα σπίτια, στους δρόμους και γενικά όπου βοηθούν στην πίστη. Οι Πατέρες της 7^{ης} Οικουμενικής Συνόδου θεμελίωσαν τις αποφάσεις τους σε τρία θεολογικά σημεία,

α. στην ενανθρώπιση του Θεού Λόγου που καθιστά δυνατή την απεικόνιση του Προσώπου του Χριστού,

β. στο ότι η τιμή που παρέχει ο άνθρωπος στην εικόνα μεταβαίνει στο πρωτότυπο (μία φράση που διατύπωσε ο Μέγας Βασίλειος αιώνες πριν) και

γ. στο ότι η Εκκλησία διατηρεί την Αποστολική της Παράδοση.

Ας τα πάρουμε λίγο ανάποδα. Ποια είναι η Παράδοση που έχει η Εκκλησία. Μπαίνουμε μέσα στους Ναούς μας και βλέπουμε αγιογραφίες από τον Παντοκράτορα και σιγά σιγά όπως κατεβάζουμε το βλέμμα μας φτάνουμε στην Πλατυτέρα που στέκεται ανάμεσα στον Χριστό και στους Αγίους που τοποθετούνται ακριβώς κάτω από Εκείνην. Δεν λατρεύουμε την Παναγία και τους Αγίους μας. Τους δε Αγίους τους έχουμε για να αντλούμε δύναμη καθ' ότι ως άνθρωποι κι αυτοί με τα ίδια πάθη και όμοια λάθη με μας, κατάφεραν να μπολιαστούν πολύ καλά με τον Χριστό ώστε να γίνουν Χριστοφόροι και να νικήσουν την φθορά του κόσμου τούτου. Την μεν Παναγία την έχουμε για να αντιλαμβανόμαστε ποιο ήταν το υπερμέγιστο δοχείο της Θείας Οικονομίας, ποια ήταν εκείνη η Ύπαρξη που δέχτηκε να γίνει γέφυρα ώστε να συναντηθεί το κτιστό με το άκτιστο. Την έχουμε για να την βλέπουμε, να την φιλούμε, να την τιμούμε που χάρη σ' Εκείνην μπορούμε να εικονίζουμε το δεύτερο Πρόσωπο της Αγίας Τριάδος, τον Λόγο. Επειδή δια μέσου της Παρθένου ο Λόγος πήρε σάρκα².

² «καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν». Ιω. 1, 14.

Άρα αντιλαμβανόμαστε πολύ γρήγορα, μέσα από τις αποφάσεις των Πατέρων της 7^{ης} Οικουμενικής Συνόδου, πως οι ιερές εικόνες στην Εκκλησία τιμούν τον Θεό. Τον Θεό που μπορούμε να τον εικονίσουμε και να τον λατρεύουμε δια μέσου του σαρκωμένου Λόγου.

Τιμούμε τους Αγίους μας οι Ορθόδοξοι όταν συνασσόμαστε στους Ναούς μας στις μνήμες τους προκειμένου να τελέσουμε την Θεία Λειτουργία. Δηλαδή τί κάνουμε; Δημιουργούμε μια εκκλησιαστική ενότητα προκειμένου να τιμήσουμε τον Άγιο που εορτάζει, βάζοντας την εικόνα του σε περίοπτη θέση, την οποία ασπαζόμαστε καθώς μπαίνουμε στους Ναούς μας και μέσα από αυτήν την τιμή λατρεύουμε τον Θεό μας με κορύφωση την Θεία Ευχαριστία. Έτσι διατηρούμε την Παράδοση της Εκκλησίας, τιμούμε το εικονιζόμενο πρόσωπο που εορτάζει και δια μέσου αυτού λατρεύουμε τον Τριαδικό Θεό μας. Άρα εφαρμόζουμε ή, για να το αποδώσω καλύτερα, ζούμε την πράξη των αποφάσεων της 7^{ης} Οικουμενικής Συνόδου.

Το αντιλαμβανόμαστε αυτό; Αν θέλουμε να είμαστε ειλικρινείς, σίγουρα όχι! Η Εκκλησία έχει ένα φοβερό Μυστήριο μέσα Της, που όσο κι αν προσπαθήσουμε να το εξηγήσουμε πάντα κάτι θα μένει ανερμήνευτο.

Ας επιστρέψουμε λίγο στην περιγραφή της εικονογράφησης των Ναών μας. Μετά την Παναγία ως Πλατυτέρα των Ουρανών είπαμε πως βρίσκονται οι Άγιοι. Μετά τους Αγίους όμως η εικονογραφία σταματά και έχουμε μόνον διάκοσμο. Γιατί άραγε; Αν στρέψουμε τα βλέμματά μας δεξιά κι αριστερά θα καταλάβουμε πολύ εύκολα το γιατί! Γιατί υπάρχουν τα στασίδια και στα στασίδια ποιοι στέκονται; Στεκόμαστε όλοι εμείς οι οποίοι είμαστε ζωντανές εικόνες του Θεού. Εμείς που αποτελούμε την σημερινή Στρατευόμενη Εκκλησία του Χριστού. Εμείς που είμαστε μέλη του Σώματός Του. Άρα οι ιερές εικόνες τιμούν και τον άνθρωπο, τιμούν όλους εμάς που τις χαιρετούμε όταν ερχόμαστε να προσευχηθούμε.

Είμαστε όλοι μέλη του Σώματος της Εκκλησίας του Χριστού, έχουμε ακούσει το «ἀκολούθει μοι»³ της σημερινής ευαγγελικής περικοπής και δεν περιμέναμε να γνωρίσουμε από που έρχεται αυτή η κλήση και μετά την γνωριμία

³ Ιω. 1, 44.

να κατανοήσουμε τι σημαίνει. Μπήκαμε στην Εκκλησία και δημιουργήσαμε σχέσεις είτε συνειδητά είτε ασυνείδητα. Σχέσεις μεταξύ των προσώπων της εκκλησιαστικής κοινότητας της οποίας είμαστε μέλη, σχέσεις αυτών των προσώπων που πλαστήκαν κατ' εικόνα Θεού. Συγχρόνως, και εδώ υπάρχει το Μυστήριο της Εκκλησίας, αυτές οι σχέσεις μας οδηγούν σε σχέση με τον ίδιο τον Θεό.

Όλο αυτό χρειάζεται να μας ταρακουνήσει τους Ορθοδόξους. Στην σημερινή κοινωνία της ελλαδικής πραγματικότητας, όπου υπάρχει ένας συνεχής καταιγισμός από διαδοχικές εικόνες που μας κάνει να είμαστε ατομικά δοχεία συσσώρευσης δεδομένων, έρχεται η σημερινή Κυριακή της Ορθοδοξίας να μας υπενθυμίσει πως η πραγματικότητα είναι κάτι άλλο. Η Αλήθεια κρύβεται μέσα στην εμπειρία που δημιουργούν οι ανθρώπινες σχέσεις. Αυτές οι σχέσεις είναι μια πρόσκληση να βγούμε από την εικόνα και την βιτρίνα που δημιούργησε ο κλειστός κύκλος του εαυτού μας και να ανοιχτούμε προς τον άλλον. Όχι με βεβαιότητες για αυτοδικαίωση αλλά με ρίσκο την απογύμνωση του εγώ μας μέσα στην θαλπωρή της συλλογικότητας.

Εχθές που ήταν η τραγική επέτειος του δυστυχήματος των Τεμπών διάβασα μια ανάρτηση που έκανε μια γυναίκα στο Facebook και είχε μια φωτογραφία από τα απόκερα μιας εκκλησίας: «Περπατώντας προς την πορεία σκεφτόμουν τα παιδιά μου και τις μάνες όλων των παιδιών που χάθηκαν εκείνη την νύχτα. Χωρίς να το καταλάβω μπήκα σε μια εκκλησία που βρέθηκε μπροστά μου και άναψα ένα κερί και για κείνους αλλά και για τα παιδιά μου. Δεν πιστεύω. Δεν ξέρω γιατί το έκανα και πως βρέθηκα εδώ. Μακάρι να πίστευα και να μπορούσα να έχω μια άλλη προοπτική σε όλα αυτά τα γεγονότα».

Οι Ορθόδοξοι κατ' εξοχήν είχαμε μιαν ομορφιά που όσοι μας συναντούσαν και μας συναναστρέφονταν έβλεπαν μέσα μας να λάμπει η παρουσία του Αγίου Πνεύματος και έτσι να αποκαλύπτεται ο Θεός μέσα από τις ταπεινές μας μορφές. Είμασταν η λυχνία που φώτιζε όλη την οικεία. Αν σήμερα δεν μπορούμε να είμαστε κάτι τέτοιο όχι για τους απίστους αλλά για όσους μας περιβάλουν, τότε έχουμε αποτύχει στο καθήκον μας ως Ορθόδοξοι και δεν ομολογούμε μέσα από την ζωή

μας τον θρίαμβο της Ορθοδοξίας⁴. Στα λόγια, στο πληκτρολόγιο και στις αρένες της σημερινής μας εποχής που είναι οι οθόνες, υπερασπιζόμαστε την Ορθοδοξία αλλά στην πράξη απέχουμε παρασάγγας.

Ένας μεγάλος ορθόδοξος θεολόγος⁵ της εποχής μας είπε πως η Δύση έχει την αλαζονεία της διοίκησης και μεις την αλαζονεία της αλήθειας. Ένας άλλος δυτικός θεολόγος έχει πει ότι μπορεί οι Ορθόδοξοι να διαδηλώνουμε όλη την αλήθεια της Ορθοδοξίας και την ίδια στιγμή να την καταστρέφουμε, να την διαψεύδουμε με τον τρόπο της ζωής μας, αποδεικνύοντας μ' αυτό ότι όλα αυτά ήταν λόγια και όχι πραγματικότητα.

Χρειάζεται να μετανοήσουμε γι' αυτό. Η μετάνοια στην Εκκλησία δεν είναι μια στατική έννοια, δεν είναι μια ενοχικότητα. Είναι ένα κάλεσμα σε κίνηση, σε μετατόπιση του κέντρου βάρους μας, σε μεταστροφή, σε αλλαγή του τρόπου βίωσης της καθημερινότητάς μας, ώστε να γίνουμε τέτοιοι που όταν μας συναντούν οι άνθρωποι να μπορούν να δουν στο πρόσωπό μας, είτε ως άτομα είτε ως κοινότητες, την Αλήθεια, το Φως και την Αγάπη.

Σήμερα όλο αυτό φαντάζει αντισυμβατικό γιατί η εποχή ζητά άμεσες απαντήσεις, βεβαιότητες και αποδείξεις. Όμως η Εκκλησία, που δεν είναι «ἐκ τοῦ κόσμου τούτου»⁶, αλλά βρίσκεται μέσα σ' αυτόν τον κόσμο, δεν λέει «κατανόησε και μετά πίστεψε» αλλά λέει «ἔρχου καὶ ἴδε»⁷. Δηλαδή πρόσκληση σε πορεία και μέσω αυτής της πορείας σε γνώση. Η γνώση έρχεται μέσα από την γεύση της κοινής πορείας. Είναι κάτι τόσο απλό που συνάμα φαντάζει τόσο δύσκολο γιατί οι βεβαιότητες που έχουμε ορθώσει είναι τόσο σύνθετες. Οι άνθρωποι σήμερα δυσπιστούμε απέναντι στο απλό, στο ταπεινό και στο καθημερινό. Αναζητούμε το εντυπωσιακό, το εξαιρετικό και το άμεσο αποτέλεσμα.

Δυσκολευόμαστε να πιστέψουμε ότι το θείο μπορεί να εμφανιστεί μέσα στην συνηθισμένη ζωή, στις μικρές πράξεις αγάπης, στη σιωπηλή αντοχή και στην αφανή προσευχή. Ψάχνουμε να το βρούμε έξω από την ζωή μας, μακριά από τον

⁴ Anthony Bloom, Στο φως της Κρίσης του Θεού.

⁵ Αθανάσιος Γιέφτιτς

⁶ Ιω. 17, 16.

⁷ Ιω. 1, 46.

κόσμο και τις πόλεις και τα χωριά μας γιατί αρχίσαμε να αποδεχόμαστε πως δεν είμαστε πια θεοφόροι. Όμως οι ιερές εικόνες που θαυματοουργούν τί είναι; Είναι παρεμβάσεις του Θεού για να μας δείξει την εύνοιά του;

Όχι αδερφοί μου. Ο Θεός την αγαπητική του διάθεση την έδειξε επάνω στον Σταυρό όταν ολοκλήρωνε το σχέδιο της Θείας Οικονομίας για την σωτηρία μας. Οι ιερές εικόνες που θαυματοουργούν είναι το αποτέλεσμα της πίστης μας. Είναι η ολοκλήρωση της κίνησης. Είναι η εφαρμογή της ευαγγελικής ρήσης «Εάν έχετε πίστη έστω και σαν κόκκο σιναπιού, θα λέτε σ' αυτό το βουνό “πήγαινε από 'δώ εκεί” και θα πηγαίνει· και κανένα πράγμα δε θα είναι αδύνατο για σας»⁸. Τόσο πολύ μας αγάπησε ο Θεός που μας έθεσε στο κέντρο της δημιουργίας και ζητά πίστη, εμπιστοσύνη.

Αυτή η πίστη μας και η εμπιστοσύνη μας είναι που κάνουν τις εικόνες θαυματοργές. Ποιες εικόνες συνήθως θαυματοουργούν; Οι παλιές εικόνες. Τί κοινό έχουν; Ότι έχουν συσσωρεύσει επάνω τους της εμπιστοσύνη όλο και περισσότερων ανθρώπων. Τί σημαίνει αυτό; Ότι το ξύλο και τα χρώματα θαυματοουργούν; Ναι γιατί συμμετέχει και οτιδήποτε κτιστό στην Χάρη του Θεού και στον αγιασμό δια μέσου των προσώπων.

Εδώ γεννιέται μια βαθιά ανθρωπολογική διάσταση. Η πίστη δεν γεννιέται από την εξάλειψη της αμφιβολίας αλλά από την τόλμη να αποκτήσουμε εμπειρία καθώς διασχίζουμε μέσα από την αμφιβολία. Σήμερα οι άνθρωποι αισθανόμαστε συχνά άορατοι μέσα στα πλήθη και στις ψηφιακές ψευτο-ταυτότητες και ζητούμε μία αναγνώριση στα μέτρα μας ενώ φοβόμαστε να αποκαλύψουμε το πραγματικό μας πρόσωπο⁹.

Ο Χριστός όμως δεν παραβιάζει ποτέ τίποτε. Βλέπει χωρίς να καταδικάζει και γνωρίζει χωρίς να ακυρώνει την ελευθερία. Η ελευθερία του ανθρώπου είναι μια κίνηση που είτε οδηγεί τον άνθρωπο σε μηδενιστική αλλοίωση, δηλαδή σε

⁸ Μτ. 17, 20. «Εάν έχετε πίστιν ως κόκκον σινάπεως, έρεϊτε τῷ ὄρει τούτῳ, μετάβηθι έντεϋθεν έκει, και μεταθήσεται, και ούδέν άδυνατήσει ύμϊν»

⁹ Μάνος Λαμπράκης, Facebook Manos Lambrakis, ανάρτηση 28/02/2026.

δυσκινησία είτε σε αύξηση της δραστηριότητας για θεία ζωή, δηλαδή σε ευκινησία προς το αγαθό¹⁰.

Εδώ ακριβώς εδράζεται και η θεολογία της εικόνας. Ο Θεός γίνεται ορατός επειδή πρώτος Εκείνος βλέπει τον Άνθρωπο και τον καλεί σε σχέση. Αυτή η σχέση προϋποθέτει την σχέση των προσώπων μεταξύ μας στα πρότυπα της ενδοτριαδικής σχέσης.

Οι ιερές εικόνες μέσα στην Εκκλησία τιμούν Θεό και Άνθρωπο. Αυτό μας δείχνει πως η Εκκλησία δεν είναι ένας στατικός χώρος ορθών διατυπώσεων και πρακτικών αλλά κλήση, πορεία, μετοχή. Η Εκκλησία υπερασπιζόμενη τις εικόνες, υπερασπίστηκε ότι η ύλη, η ιστορία, το σώμα και η καθημερινότητα μπορούν να γίνουν τόπος κοινωνίας με τον Θεό.

Εδώ, νομίζω, πως βρίσκεται η πιο σύγχρονη αλλά και πιο απαιτητική διάσταση της εορτής των εικόνων. Το «Γεύσασθε καί ἴδετε»¹¹ συνεχίζει να αντηχεί στο διηνεκές και βρίσκεται μέσα στις πιο απλές στιγμές της ζωής μας: όταν επιλέγουμε την συγχώρηση από την σκληρότητα, όταν δίνουμε λίγο από τον χώρο μας στον άλλον, όταν αφήνουμε την αυτάρκειά μας και ρισκάρουμε στην σχέση, στην όποια σχέση.

Χρειάζεται να το πάρουμε απόφαση ότι ο Χριστός δεν ανοίγει την πόρτα με θεαματικό τρόπο ώστε να τον δούμε διά γυμνού οφθαλμού. Την ανοίγει μέσα από τις ρωγμές της ζωής, μέσα από την ανάγκη νοήματος, μέσα από την αίσθηση ότι ο άνθρωπος δεν είναι πλασμένος ως καταναλωτικό που προσπαθεί να επιβιώσει αλλά είναι κάτι ανώτερο.

Η Ορθοδοξία, λοιπόν, δεν είναι ένα κλειστό κύκλωμα που δημιούργησε Δόγματα και Κανόνες ως βεβαιότητες και αυτοεγκλωβίστηκε. Είναι ο Χριστός ζωντανός και παρατεινόμενος στους αιώνες. Είναι η Εκκλησία ως μία διαρκής πορεία ελευθερίας όπου ο άνθρωπος, πλασμένος κατ' εικόνα Θεού, καλείται να δει

¹⁰ Άγιος Μάξιμος Ομολογητής.

¹¹ Ψαλμοί. 33, 9.

τον κόσμο ξανά, σαν να ανοίγεται μπροστά του ο ουρανός, να τον ανασυγχροτήσει
ώστε να ομοιάσει προς τον Θεό έτσι όπως Εκείνος μας δημιούργησε. Αμήν.

Αρχιμ. Χριστόδουλος Καραθανάσης